

Радомська Дарина Ігорівна,
аспірант кафедри конституційного права
та прав людини Національної академії
внутрішніх справ

ОРГАНИ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ МІСТ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ

Основний Закон України розглядає місто як елемент системи адміністративно-територіального устрою, та наділяє жителів міст правом вирішувати питання місцевого значення, тобто громада міста є одним із первинних суб'єктів місцевого самоврядування (ст. 133, 140 Конституції України [1]).

На Урядовому порталі розміщена наступна інформація щодо реформи децентралізації.

В Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного і Податкового кодексів – щодо фінансової децентралізації. За 6 років реформи утворено 1070 ОТГ, у які добровільно об'єдналися 4882 громад. З них у 936 ОТГ відбулись перші місцеві вибори. Урядом затверджено перспективні плани формування територій громад 24 областей, які 100 % охоплюють територію областей. Площа утворених ОТГ становить майже 47 % від загальної площі України. В ОТГ та містах обласного значення проживає понад 70 % населення України. Відповідно до прийнятої Закону України від 16.04.2020 № 562-ІХ «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад», Кабінетом Міністрів України визначено адміністративні центри та затверджено території 1470 спроможних територіальних громад, у яких будуть проведені місцеві вибори у 2020 році на новій територіальній основі. Завдяки запровадженню міжмуниципального співробітництва громади отримали можливість консолідувати зусилля та реалізовувати спільні проекти. Зокрема 1354 територіальних громад уклали 604 договори про співробітництво [2].

Дана реформа має сприяти формуванню дієздатного та найбільш наближеного до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування, але стосується вона в більшій мірі розвитку територій не міського типу. Питання здійснення управління в містах знаходиться поза увагою. Як не дивно в столиці України, розпочата ще з 2010 року триває централізація місцевої влади, як у своєму дослідженні констатує Кулик Т. Автор наголошує, що у м. Києві в 2010 році без з'ясування думки жителів територіальної громади було ліквідовано їх

представницькі органи, що діяли в 10 районах міста, тобто має місце централізація влади, що суперечить принципам місцевого самоврядування, визначеним у Європейській хартії місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року [3, с. 75].

Органами публічної влади міст є міські ради, районні в місті ради (у разі їх створення), міські голови, виконавчі органи міських рад, виконавчі органи районних у місті рад (у разі їх створення), Київська та Севастопольська місцеві державні адміністрації та районні в місті державні адміністрації.

Порядок формування місцевих державних адміністрацій визначено у Конституції України, Законі України «Про місцеві державні адміністрації», Законі України «Про державну службу», та ряді підзаконних нормативно-правових урядових актах. Відповідно до ч. 4 ст. 118 Конституції України, голови місцевих державних адміністрацій призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Кабінету Міністрів України.

Скаун О. у підручнику з Теорії держави та права місцеві державні адміністрації справедливо відносить до виконавчих органів влади на місцях, і зазначає, що органи виконавчої влади – це суцільна система, така взаємозалежність органів, у якій усі складові частини є взаємозалежними і одночасно складають самостійні підсистеми органів із своїми особливостями завдань, організаційної структури, функцій, повноважень, з повною автономією окремого органу [4].

Враховуючи те, що місцеві державні адміністрації є органом державної влади їх формування здійснюється із залученням відповідних вищих органів, а саме Президентом України, урядом. А вже склад самої адміністрації формується головою у визначених законом формах та кількісно-якісному складі.

Жителі міст наділені відповідно до ст. 140 Конституції України правом вирішувати питання місцевого значення. Представницькими органами місцевого самоврядування є міські голови та місцеві ради, які формуються шляхом виборів відповідно до Книги Четвертої Виборчого кодексу України.

Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 54 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати відділи, управління та інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад [5]. Дана позиція стосується формування виконавчих органів міських рад всіх, за виключенням столиці України.

У ст. 192 Виборчого кодексу України визначено основні засади місцевих виборів вибори депутатів районних у місті рад, а також депутатів міських рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) проводяться за системою пропорційного представництва за відкритими виборчими списками місцевих

організацій політичних партій у територіальних виборчих округах, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією відповідно міста, району в місті, згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади. Вибори міського (міста з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади. Вибори міського (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) голови проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі, що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади. Виборча система, за якою проводяться вибори депутатів міської ради та міського голови, визначається виходячи із кількості виборців, які мають право голосу на відповідних місцевих виборах, станом на перший день місяця, що передує місяцю, в якому розпочинається виборчий процес з відповідних місцевих виборів [6].

Перші місцеві вибори, відповідно до Виборчого кодексу 2019 року було проведено 25 жовтня 2020 року.

Для вибрів до міських рад законодавець обирає пропорційну систему, імовірно вважаючи місто територією більшою, такою що потребує участі у виборах місцевих осередків політичних партій, але запроваджує відкриті списки, що все ж дозволяють жителям міст впливати на просування конкретних осіб, але не в такій мірі як би це дозволила мажоритарна система.

Список використаних джерел

1. Конституція України . Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Реформа децентралізації. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади в Україні. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/reforma-decentralizaciyi>.

3. Кулик Т. Конституційні засади взаємодії місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування в місті Києві: Монографія. Київ: Алерта, 2016. 198 с.

4. Скакун О. Теорія держави і права: Підручник. 2001. Харків: Консум. 2001. 656 с.

5. Про міське самоврядування : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80?find=1&text=%D0%B2%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D1%96#Text>.

6. Виборчий кодекс України: Закон України від 19.12.2019 № 396-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20?find=1&text=30+%Dt>.